

Василь ШЕЙКО
член-кореспондент АМУ,
доктор історичних наук, професор, ректор ХДАК

СУЧАСНА МЕДІАОСВІТА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Глобалізація світових форм мистецького творення призвела до стрімкого ускладнення культури і мистецтва, вимагаючи від суспільства не тільки трансформації існуючої системи гуманітарної освіти, але й формування її більш гнучких, динамічних моделей. Домінантами сучасної гуманітарно-мистецької освіти вбачаються культурологічна та інформаційна її складові. Культурологічна складова виявляється домінуючою, адже перетворення сучасної культури на гетерогенну, субкультурну сукупність вкрай ускладнило естетико-аксіологічні параметри культури і, відповідно, ціннісні орієнтири сучасної гуманітарно-мистецької освіти. «Культура — це універсальний спосіб самореалізації людини через полагання сенсу, прагнення розкрити і ствердити сенс людського життя у співвідношенні його з сенсом сутнісного буття. Культура є для людини змістовим світом, який надихає людей і поєднує їх в конкретну спільноту (націю, релігійну або професійну групу, тощо). Цей змістовий світ передається з покоління у покоління і визначає спосіб буття і світовідчуття людей!»¹.

Руйнування гомогенності й необхідність змістової визначеності буття диктувало вкрай чуттєве звернення до людини, до її внутрішнього світу. І ця концентрація уваги на проблемах людини та ідеях гуманізму в художній культурі безпосередньо свідчить про повернення людини в культуру і мистецтво.

Зміна культурної парадигми змінює і місце митця в культурі. Від контрверсійних ціннісних орієнтирів митець переходить до орієнтирів трансцендентного, всеохоплюючого характеру, розуміючи, що його творчість стає сколком всеохоплюючого процесу творення планетарного масштабу. При цьому, сучасний митець перебуває у вкрай складному положенні: з одного боку, він є носієм власної творчої індивідуальності, світогляду тощо, з іншого, особливо митець медійної сфери, — є носієм суспільних поглядів, свідогляду, який формується суспільним складним субкультурним середовищем, в якому існують цінності різного гатунку. Таке складне, а інколи і драматичне положення сучасного митця вимагає від нього розуміння необхідності складного культурного діалогу і з такими як він, творчими особистостями, і з тими верстами суспільства, на які орієнтована його творчість. Такий митець стає своєрідною «поєднувальною ланкою» між різними субкультурами.

Нааявність культурологічної складової в медійній та гуманітарній освіті забезпечує постійний крос-культурний діалог у процесі мистецького творення і дозволяє митцеві корегувати свої світоглядні орієнтири відносно світоглядних орієнтирів спільноти.

Інформаційна ж складова є об'єктивною домінуючою сучасної культури в цілому, адже світ поринув в стрімкі інформаційні процеси, у формування ін-

¹ Соколов А. В. Феномен социально-культурной деятельности Текст./ А. В. Соколов. — СПб: СПбГУП. — С. 27.

формаційної глобалізованної цивілізації. Інформація перетворилася на капітал, інформація стала об'єктом і предметом гуманітарної освіти, але інформатизація освіти повинна базуватися на чітких гуманістських світоглядних цінностях, адже ця інформатизація (як і будь-який суспільний процес) має ризики та загрози, про які ми усі обізнані.

Сучасна медіаосвіта базується на кількох ціннісно-орієнтаційних моделях: освітньо-інформаційної, виховно-етичної та практично-утилітарної. Ще кілька років тому усі перераховані моделі вибиралися за своїми пріоритетами різними суспільствами, оскільки ці суспільства вирішували їм притаманні завдання у цивілізаційній розбудові.

Виклики сьогодення вимагають не тільки синтезувати названі апробовані у світі моделі, але й скорегувати їх відносно нашої національної специфіки. Це завдання цілком відповідає засадам Болонського освітнього процесу, який ске-рований на зближення, а не на уніфікацію вищої освіти в Європі. Ми повинні створити умови для підготування кадрів для українського медіаринку з міцним освітньо-інформаційним підґрунтям, надати можливість майбутнім фахівцям медіасфери для формування гуманістичного, національно-орієнтованого світогляду, який би мав чіткі етичні норми і цінності. І, наприкінці, створити умови для набуття майбутніми фахівцями необхідних практично-утилітарних знань та навичок.

На сьогодні сутнісною виявляється система освіти, яку можна описати як взаємодію чотирьох рівноважливих компонентів: «освіта — творчість — наука — виробництво».

Сучасний вищий навчальний заклад, в якому відбувається становлення майбутнього фахівця медіної сфери, інтегрує основні чотири зрізи означеної системи освіти: загальна освіта, спеціальна освіта, творчо-виконавча освіта, вища спеціальна освіта. Саме ці чотири виміри сучасної фахової медіаосвіти є вимірами, на яких базуються новітні освітні стандарти. Наявність освітніх стандартів у медіаосвіті не виключає, а передбачає формування фахівця — креатора, людини, здатної створити новаторський медіапродукт, працювати у складних умовах динамічної зміни у медіасередовищі.

В сучасних умовах це є вкрай складним завданням. На сьогодні професіонал у медіасередовищі — це фахівець так званого «конвергентного» типу. Тобто його фахова підготовка має бути підготовкою для роботи у мультимедійному середовищі. Такого фахівця визначає «багатоформатне мислення» й уміння відразу відзначати головні події, миттєво реагувати на них. Вміння працювати з різними (професійними й аматорськими) масивами інформації. Цілком вірогідно, що такому фахівцеві стануть притаманні якості й «телевізійника», й «радійника», й «інтернетника».

Творення у медіасфері на сьогодні пов'язане не тільки із самореалізацією самого митця, але, як ми вже казали, з його здатністю вступати у крос-культурний діалог зі спільнотою, виявляти її інтереси і відповідати на її запити. Таке творення є теж доволі парадоксальним. З одного боку, індивідуальна реалізація митця вимагає від нього певної унікальності, неповторності тих задумів, які він має, як фахівець, реалізувати. З іншого боку, як частина спільноти та її «медіатор», такий фахівець стає «виробником» суспільно-орієнтованих кліше, певних схем мислення, адаптованих для загалу.

Підготовка такого фахівця пов'язана з кількома моментами. По-перше, така підготовка повинна поєдувати фундаментальність базових знань з ве-

ликою кількістю «гнучких» спецкурсів та тренінгових учбових програм, які дозволи б майбутньому фахівцеві корегувати власну фахову підготовку відповідно до «проєкту» майбутньої професійної кар'єри. По-друге, підготовка фахівця медіасфери — це підготовка як аналітика, який здатний працювати з інформацією і вести діалог зі спільнотою, так і практика, який вміє не тільки писати та аналізувати, але й знімати, монтувати тощо. По-третє, підготовка такого фахівця повинна враховувати перспективи змін на ринку праці у медіасередовищі. Серед таких змін є поява не тільки нових медіапрофесій, але й нових секторів медіаринку. Ще зовсім недавно ми і думати не могли про те, що новітній журналіст або фахівець іншого напрямку буде за суттю працювати у дигітальному середовищі. Це цілком стосується і кіновиробництва. Адже новітні технології створення кіно поєднують у собі як традиційні можливості роботи з кінозображенням, так і можливості, які надають цифрові технології.

Такі виклики медіаіндустрії та медіасередовища вимагають від творчих вузів парадоксальних рішень. Це вимагає поєднання дещо стандартизованого навчання з кінцевим, технологічно передбачуваним результатом з принципово іншим за формою типом навчання — навчанням в середовищі авторської студії (курсу), коли майстер навчає студента майже в індивідуальному режимі, передаючи секрети майстерності практично віч-на-віч. Іншими словами, технологічність дотримання освітнього стандарту повинна поєднуватися із самоудосконаленням студента за допомогою майстра, вчителя, який стає «двигуном» такого самовдосконалення. Саме такий майстер може допомогти студентові виконати складну програму індивідуалізації навчання. Програму, яку можна поділити на три важливих кроки-етапи: 1. допомога майбутньому фахівцеві у виявленні власних прагнень у професії, можливостей та таланту для їх здійснення; 2. допомога у проявленні фахових здібностей і таланту в фундаментальних процесах мистецького творення; 3. допомога у подальшому «самопроєктуванні» майбутнього фахівця медійної сфери на основі отриманих знань та практичних навичок.

Саме таке «сходження» підтверджено структурою кредитно-модульного навчання, яке забезпечує виконання освітніх стандартів з одного боку, а з іншого — наявністю окремих курсів-майстерень, в яких визначаючою стає постать майстра-вчителя.

Таке поєднання вимагає від вищого навчального закладу майже неможливого: наявності великої кількості професіоналів-педагогів на відносно невелику кількість студентів означених спеціальностей, можливості навчатися у власній, академічній, навчальній медіа-студії з високим технологічним потенціалом і стажуватися на місцевих та інших телеканалах тощо, та при цьому отримувати зі студентами інших спеціальностей ґрунтовні знання загально-освітнього циклу в повному обсязі.

Окремою, але вкрай важливою ланкою існування сучасної медіаосвіти є наука про медіа. В Україні становлення такої наукової галузі тільки відбувається. Розуміння важливості функціонування та вдосконалення системи атестації наукових та науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в цій науковій галузі — це майбутнє вищих навчальних закладів, які отримають завдяки такій системі необхідних педагогів та науковців, які будуть здатні накреслити перспективи для виробництва та медіаіндустрії. На сьогодні стан цієї ланки медіаосвіти є незадовільним. Причин такого стану кілька. Серед них: перебування власне усієї вищої освіти згідно новим європейським стандартам, а відтак

і системи підготовки науковців; формування відносно нової предметної наукової сфери і пов'язані з цим складнощі; недостатня взаємодія вузів, науки та виробництва тощо. Але досвід каже про те, що без фундаментальної науки про сучасне медіасередовище та медіаіндустрію не можна адекватно готувати кадри для цієї індустрії. Вузу необхідна наука, а науці необхідно бути втіленою у сучасних освітніх технологіях.

Кінцевою ланкою усієї медіаосвіти є виробництво, медіаіндустрія. Сучасний фахівець медіасфери повинен вміти формувати мультимедійний контент (відео та аудіо), мати навички діяльності у різних фахових форматах: від штатного працівника студії або редакції до фрілансера, чие завдання є самостійно сформувати власну «професійну дільницю», клієнтську базу, знайти можливість фахово самореалізуватися поза межами будь-якого сформованого колективу. Такі знання та навички студент-медійник може набути лише на практиці, почавши працювати у професійній сфері ще будучи студентом. Наявність могутньої професійно-орієнтованої мотивації при цьому — необхідна умова практичної самореалізації.

Усе перелічене є тими необхідними орієнтирами, які визначають і медіаосвіту в Україні. Дотримання цих орієнтирів, на нашу думку, дозволить гідно прийняти виклики сьогодення і надати можливість майбутньому фахівцеві реалізуватися в сучасній медійній сфері.